HEEM

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VOOR OVERMAAS

Uitgave : LANGOHR - VELTMANS - VREUSCHEMEN KOMITEE,
Melkerijstraat 35, HALLE (Brabant - België).

Postcheckrekening : Brussel 5202.51.

Abonnement :	België	150 Fr. p. jaar.	
	Nederland	15 Fl. "	4° Jaargang
Het nummer :	België	25 Fr.	Nr 4
	Nederland	2,5 Fl.	Juli/Augustus 1960.

OP EN TAPIËT

	blz.
Het aloude Geslacht Vercken. II. Vreuschemen	2
Voeren, het Atuatica der Romeinen, door C. Waelbers.	8
Het adellijk Vrouwenklooster van Sinnich.	13
Nécrologie. Guill.Grondal, door Ars.Buchet.	15
La Coutume ancienne du Duché de Limbourg. XV° Siècle.	17
Het Keizer Karel Gymnasium en Overmaas. (1775-79).	23
Een Bandietenhistorie te Gemmenich ten jare 1724.	25
Bezinning. Laten we hoopvol blijven, door P.Schruers.	27
Wachter, wat is er van de Nacht ?	29

- - - - - - - - - -

Bericht.

Van 1 Aug. 1960 af wordt de benaming van ons komitee gewijzigd in
" LANGOHR - VELTMANS - VREUSCHEMEN KOMITEE "
ter nagedachtenis van

Ereleraar Dr J. LANGOHR,
geboren te Montzen, 15/8/1873, overleden te Antwerpen, 30/11/1950,

Z.E.H.Dr. H. VELTMANS,
geboren te Mopertingen, 19/12/1866, overl. te 's Gravenvoeren, 19/10/54,

Ir Jules VERCKEN de VREUSCHEMEN
geboren te Baelen/Vesder, 16/8/1886, aldaar overleden, 7/2/1960.

- - - - - - - - - -

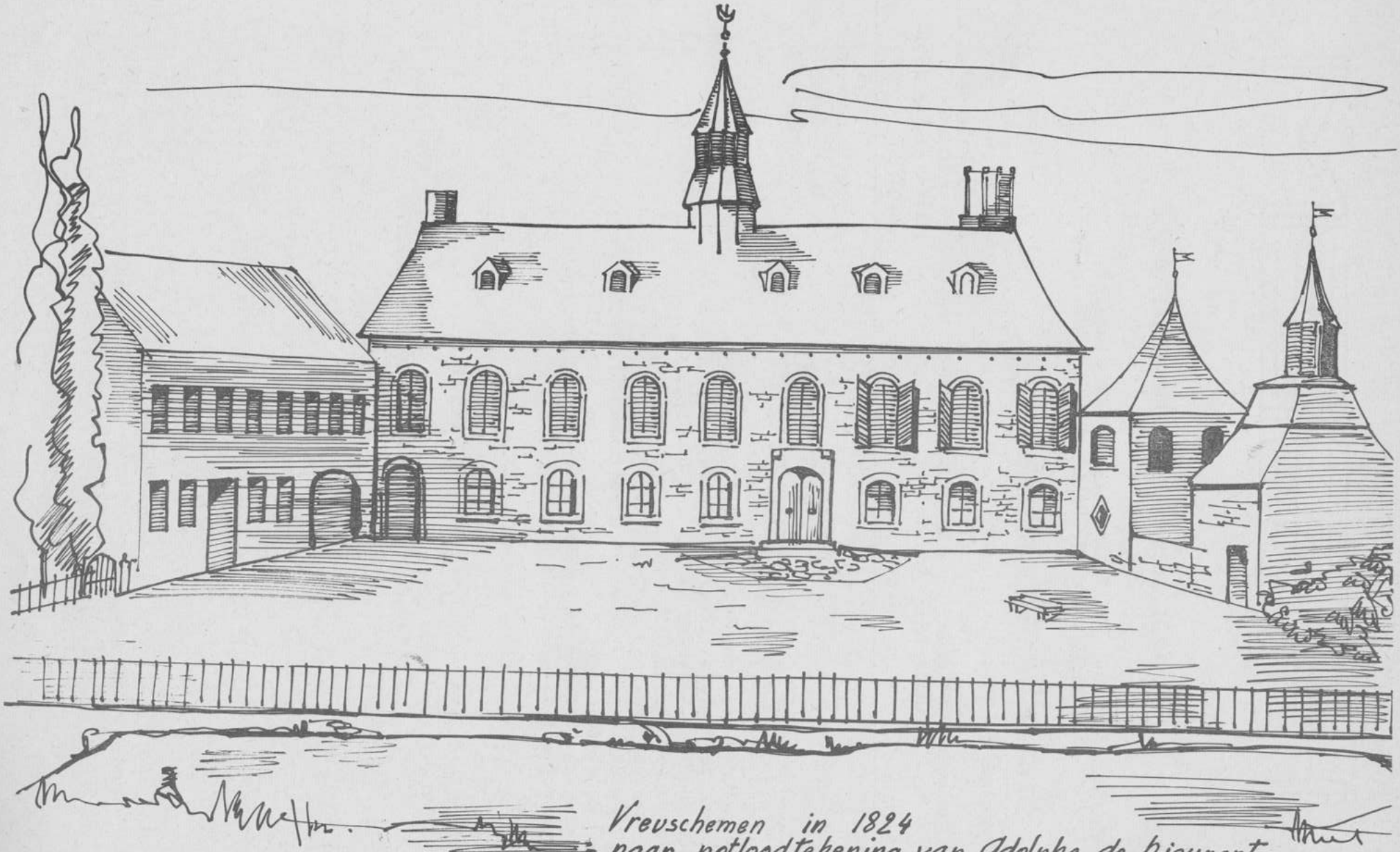

Vreuschemen in 1824
naar potloodtekening van Adolphe de Lieuport.

HET ALOUDE GESLACHT VERCKEN.

II

V R E U S C H E M E N

I - JACOB VAN VERCKEN VAN DOENRAEDT.

In onze vorige bijdrage maakten wij halt bij Jacob van Vercken van Doenraedt (1), stamvader van de tak Vercken van Vreuschemen.

Deze trad in het huwelijk, ten jare 1531, met Johanna Anna van Raderode (2).

Uit dit huwelijk sproten twee kinderen, Johan en een dochter, wier naam niet is bewaard gebleven, doch die in de echt trad met Mathijs van Heiligers van Rürtz. Toen beide zonder afstammelingen overleden, erfde Johan van zijn schoonbroer het leen Vreuschemen.

Dit spruit voort uit een akte van 3 april 1564, geregistreerd door het Leenhof van Limburg en bewaard in het Rijksarchief te Luik.

- - - - -

Hier past het op onze schreden terug te keren en iets mede te delen over het verre verleden van Vreuschemen zelf.

L. Galesloot, in zijn inventaris der lenen van Jan III, hertog van Brabant, vermeldt blz.230, dat " Reynerus, dictus de le Plancke" de "Curtis Vruseem et appenditias" in leen had, anno 1314.

Later ontmoeten wij een Schyrgen van Fröschemen, wiens dochter Maria trouwde met Johan Schuil (3). Hun zoon, Walraf Schuil bouwde 1540 het westelijk gedeelte van het huis Vreuschemen. Hij had op zijn beurt een zoon Johan Schuil, gehuwd met een Thymus uit Membach.

In 1583 ging Vreuschemen over aan zijn schoonzoon, Johan Vercken (II).

Deze parentesis ontlenen wij aan de tekst van de bijdrage van de hand van de h. J.Vercken zelf in de geciteerde feestuitgave van de St-Johannes Schutterij. Zij stemt niet overeen met de thesis van Peuteman. De eerste laat Johan het goed erven rechtstreeks van zijn schoonvader, de tweede van zijn schoonbroer.

De oorsprong van het goed Vreuschemen gaat in ieder geval terug tot in verre tijden, ten getuige de legende volgens dewelke de heren het recht bezaten hun laten des nachts op te dragen in de omliggende grote vijvers te roeren, ten einde te beletten dat het gekwaak der kikvorsen hun slaap zou verstoren.

---

(1) Doenraedt (Fr.Donsart) is een adellijke familie uit het graafschap Dalhem, die echter ook vertakkingen bezat in Julich en Loreinen.

(2) Hoorde waarschijnlijk tot het adellijk geslacht van Randenraedt, achtereenvolgend leenmannen van de hertogen van Limburg, Berg en Brabant, in de 17°,eeuw drossaards van Valkenburg. Een vertakking in Mechelen, droeg de naam Van der Aa van Randerode.

(3) Schuyl, adellijke familie, in de XV° eeuw in Walhorn gevestigd. In de loop der tijden leenmannen van Vreuschemen, Eynatten, Crapoel, Alensberg, enz.

II - JOHAN VAN VERCKEN VAN DOENRAEDT.

Uit zijn huwelijk met Anna van Brempt (4) sproten vier kinderen :
Mathijs of Thijs, geboren 1601.
Elisabeth, vernoemd in 1634, ongehuwd.
Katharina, " "
Johan, geboren in 1603.

Hij overleed in 1603.

Ten jare 1603, op 15 december nl. verhief Johan Thymus, alias Schoenmecker, uit Membach, de grondheerlijkheid Vreuschemen, als familielid en voogd van de weduwe en de minderjarige kinderen van Johan van Vercken.

III - THIJS VAN VERCKEN VAN VREUSCHEMEN.

Verhief op 7 Juni 1623, huize, boerderij, vijvers en grondheerlijkheid Vreuschemen, als erfgenaam van zijn vader Johan.

Hij huwde Agatha Dobbelstein (5) en stierf in 1659.

Hij had één zoon :

IV - JOHAN VERCKEN VAN VREUSCHEMEN.

Geboren omstreeks 1625, overleden in 1673, heer van Vreuschemen bij verheffing van 15 januari 1659.

Trad in de echt met Anna Scheen van Mazarijnen.

Zij schonk hem vier kinderen, te weten :
Mathijs, geboren in 1661.
Henri, geboren 1663.
Peter, geboren in 1668.
Maria, geboren 9/11/1679.

Anna Scheen verhief het leen Vreuschemen op 20/12/1673, zo voor het vruchtgebruik dat zij ervan behield, als voor het eigendom van haar zoon Mathijs.

Mathijs wordt vernoemd als grondheer van Vreuschemen in 1697 en 1716. De naam zijner echtgenote is niet tot ons gekomen.

Hij had een zoon met name Johan, die zich in de echt verbond met Margaretha Conrads. Was keizerlijk procureur.

Zij hadden vijf kinderen, nl.
Johan-Mathijs, huwde met Gertrudis Henrichs, waarmede hij drie dochters had : Gudula, Eva en Anna.
Overleed 25/4/1793.
Maria-Elisabeth, huwde Arnold Steiman.
Anna-Maria, huwde Johan Steiman.
Clara, non in het klooster van Rolandswerth.
Mathijs-Arnold.

Bij akte van 16/9/1743 vermaakte Johan Vreuschemen, voor een termijn van 12 jaren, aan Benedicta Conrads, abdisse van Rulandswerth, tante van zijn dochter nonne Clara.

---

(4) adellijke familie die zich vooral in het land van Valkenburg verspreidde.

(5) Dobbelstein, zeer verspreide, adellijke familie die wij reeds herhaaldelijk in ons tijdschrift ontmoet hebben.

Op 12 Nov. 1761 verheft Joseph Wildt het leen Vreuschemen, dat hij zich op 1 april 1759 zou hebben aangeschaft. Hier blijkt Vreuschemen voor enige tijd uit de handen der familie Vercken te zijn gegaan (tot 1763, zoals wij verder zullen zien). Wildt was primus van de universiteit van Leuven.

V - PETER VERCKEN VAN VREUSCHEMEN.

Zoon van Johan, hierboven vernoemd (IV), geboren in 1668, huwde in 1695 Maria van Goer (6) met wie hij twee zonen had, die echter vroeg stierven. Hun moeder volgde hen naar de eeuwigheid, op 25 febr. 1699.

Op 14 sept. 1699 trad Peter Vercken opnieuw in de echt met Johanna van Goer, zuster van Maria, die hem drie kinderen schonk.

Lennert, geb. 26/4/1691, overleden 4/12/1767.
Maria-Catharina, geb. 25/2/1708.
Anna-Isabella, geb. 28/8/1710.

VI - LENNERT VERCKEN VAN VREUSCHEMEN.

Kocht, akkoord met zijn oom Mathijs (zie onder IV) het leen Vreuschemen terug van J.Wildt, op 28/4/1763.

Hij was koopman en schepene van bank Eupen. Hij stelde groot belang in het verleden van het leen Vreuschemen en diepte het oude wapenschild met zwarte ever op gouden grond terug uit het ver verleden.

Lennert trad op 12 april 1728 in de echt met Catharina-Sofia Raaf van Crummel (7), geb. 24/2/1706.

Met haar had hij vijf kinderen :

Peter, geb. 23/3/1729, gest. 14/6/1799,
Simon-Johan, geb. 26/9/1734, gest. 7/3/1785,
Corneille, geb. 22/10/1735, overste van het klooster der Capucijnen te Eupen
Leonard, geb. 4/2/1737, gest. 21/2/1798, ongehuwd.
Gerard-Nikolaas, geb. 4/2/1741, overleden te Homburg op 22/3/1798; ongehuwd.

Peter Vercken kocht op 4/1/1774 van baron Max. van Belderbusch diens aandeel, dat is de helft, in de grondheerlijkheid Stockem onder Eupen en twee jaren later de andere helft van graaf Hoen van Neuf-chateau (8).

Hij was afgevaardigde in de Staten-Generaal.

---

(6) De familie Goer heeft als stamvader Jacob van Goer van Herve, XVI° eeuw. Takken verspreidden zich over de bank van Baelen, het land van Luik, Namen, Luxemburg en Brussel. Leden waren ridders en baron van het Heilig Rijk.

(7) Het geslacht Raaf van Krummel is afkomstig uit Walhorn. Verhief in 1390 Mutzhagen, bezat van 1380 tot 1530 Ruyff.
G.Grondal schrijft blz.56 van " Walhorn" : "Renier van den Panhuys céda en 1559 à Jean Crummel de Rave un bien fief situé à l'est du village, qui prit le nom de Crummelshof, appelation conservée jusqu'à ce jour".

(8) In 1392 leefde op het Honshuis in Voerendaal de stamvader van dit geslacht. Het verspreidde zich over de streek en bezat achtereenvolgens Mortroux, Stockem, Membach, Neuf-chateau, Wodemont, Oud-Valkenburg, Schin, Lavaux.

Uit zijn huwelijk met Johanna-Jozefa Mostert, op 30/5/1757 sproten 7 kinderen. Wij vermelden enkel Nikolaas, geboren 10/4/1758, eerst meijer en in 1815 burgemeester van de stad Eupen, overleden op 30/12/1818, ongehuwd.

VII - SIMON-JOHAN.

Verhief de lenen Vreuschemen en Stockem in 1768.

Hij was meijer van de heerlijkheid Eupen en werd meermalen afgevaardigd naar de Staten-Generaal van Limburg.

Op 7/3/1785 overleed hij en werd begraven achter het koor van de St-Niklaaskerk te Eupen, waar men zijn graf nog aantreft.

Hij was koopman en bezat een groot fortuin. Hij liet in 1752 het machtige hotel Louis XV bouwen, op de hoek van de marktplaats en de Hufengasse te Eupen, tegenwoordig pensionnaat der Eerw. Zuster Recollectinen.

Uit zijn huwelijk met Maria-Catharina von Ehrenberg (geb. 15/1/1756, overl. 7/8/1780) ontsproten :

Maria-Christina-Juliane, geb. 2/7/1775, gehuwd met Karl-Friedrich Feldmann, op 5/10/1798 (7 kinderen).

Leonard-Heinrich, geb. 28/8/1776.

Simon-Joseph, geb. Eupen 24/5/1778.

Peter-Nikolaas, geb. Eupen 5/6/1779, overl. 2/2/1816.

Peter-Nikolaas Vercken trad op 20/12/1798 te Limburg in de echt met Adelaïde-Guillemine-Françoise-Josèphe de la Saulx de Gulchen, geb. Limburg 28/2/1779, overl. Luik 12/6/1863 (9).

Zij schonk haar echtgenoot tien kinderen, vijf jongens en vijf meisjes. Vernoemen wij enkel :

Nicolas-Joseph, geb. 31/10/1800, huwde Mej. Thiriart van Ensival.

Adelaïde C.A., geb. 15/9/1804, huwde Jacob Fuchs, consul-generaal te Antwerpen, administrateur van de Banque d'Anvers en voorzitter van de Antwerpse Handelskamer.

VIII - SIMON-JOSEPH.

Geboren te Eupen 24/4/1778, overleden te Luik 18/2/1855.

Hij was maire van Baelen en Membach, lid van de Conseil Général du Département de l'Ourthe.

Hij huwde te Limburg, op 26/12/1797, Amelie-Catharine-Renée-Josephe de la Saulx de Gulchen.

Deze was geboren te Limburg op 8/11/1774 en overleed te Luik op 8/12/1857. Zij was de dochter van Ignace-Augustin-Louis de la Saulx de Gulchen, laatste woudmeester van het hertogdom Limburg en van Cathérine-Josèphe Godart de Geuzange (10).

---

(9) Adellijke familie, oorspronkelijk van Clermont (17° eeuw). Was in het bezit der lenen Alensberg, Oemsassen, Gemmenich, Rave, Knoppenburg. Vervulde hoge ambten.

(10) Familie aangetroffen in Limburg en Verviers in de 2° helft der 17° eeuw. Dokter G.D.L.Godart was lid van de Keizerlijke Akademie te Brussel. Zijn zoon Mathieu werd tweemaal burgemeester van Verviers. Hij ontving de gouden medalie der Limburgse vrijwilligers 1790, diende in het Oostenrijkse leger, vestigde zich in Bohemen, waar hij de Keizerlijke Lakenweverij van Mannotin stichtte . Mathieu's zoon, Augustin, was de laatste officier uit de Lage Landen, die bevel voerde over het regiment der dragonders van Windischgraetz.

Evenals haar zuster, voornoemd, schonk zij haar echtgenoot tien kinderen, vijf zonen en vijf dochters !

Wij citeren :

Amelie-Augustine, geb. Eupen 30/10/1798, gest. Luik 4/1/1823, huwde J.L.G.Wilgot, burgemeester van Andenne.

Jean J.A.L.E., geb. Luik 13/2/1802, gest. Luik 26/6/1866, huwde M.P.A.Scronx, procureur des Konings arrond. Luik.

Alphonse, geb. Luik 4/3/1804, overl. Luik 12/11/1874, Advokaat.

Hortense-Octavie, geb. Luik 3/2/1810, gest. Luik 24/1/1846. Huwde C.J.Bertrand, krijgsauditeur.

Jules-Marcelin (zie IX).

IX - JULES-MARCELIN.

Geboren in Luik op 26/4/1815, huwde op 18/11/1852, te Andenne, Amelie-Louise-Sylvie Wilgot, zijn nicht. Deze was zelf te Luik geboren op 28/12/1822 en overleed er op 5/1/1872.

Zij schonk haar echtgenoot drie kinderen, hierna vernoemd :

Jules-Marcelin overleed te Luik op 14/11/1903.

Louis-Simon-Joseph-Marie-Jules, geb. Luik 22/3/1854, overleden 26/2/1931.

Marie-Mathilde-Amelie, geb. Luik 27/4/1856, gest. Baelen 13/4/1930. Trad in de echt op 24/8/1891 met Jean-Joseph Corman, Directeur-Generaal van het Lager Onderwijs.

Marie-Josephine-Armande, geb. 1/1/1859, gest. Luik 24/12/1860.

X - LOUIS-SIMON-JOSEPH-MARIE-JULES.

XI - JULES - MARIE - JOSEPH.

Deze bijdrage over de aloude stam der Vercken van Vreuschemen wordt in ons volgend nummer voortgezet en afgesloten.

J.v.V.

N.S. De voetnota's betr. de verschillende adellijke families werden overgenomen uit Dr Lens, Armorial du Duché de Limbourg et des Pays d'Outremeuse.

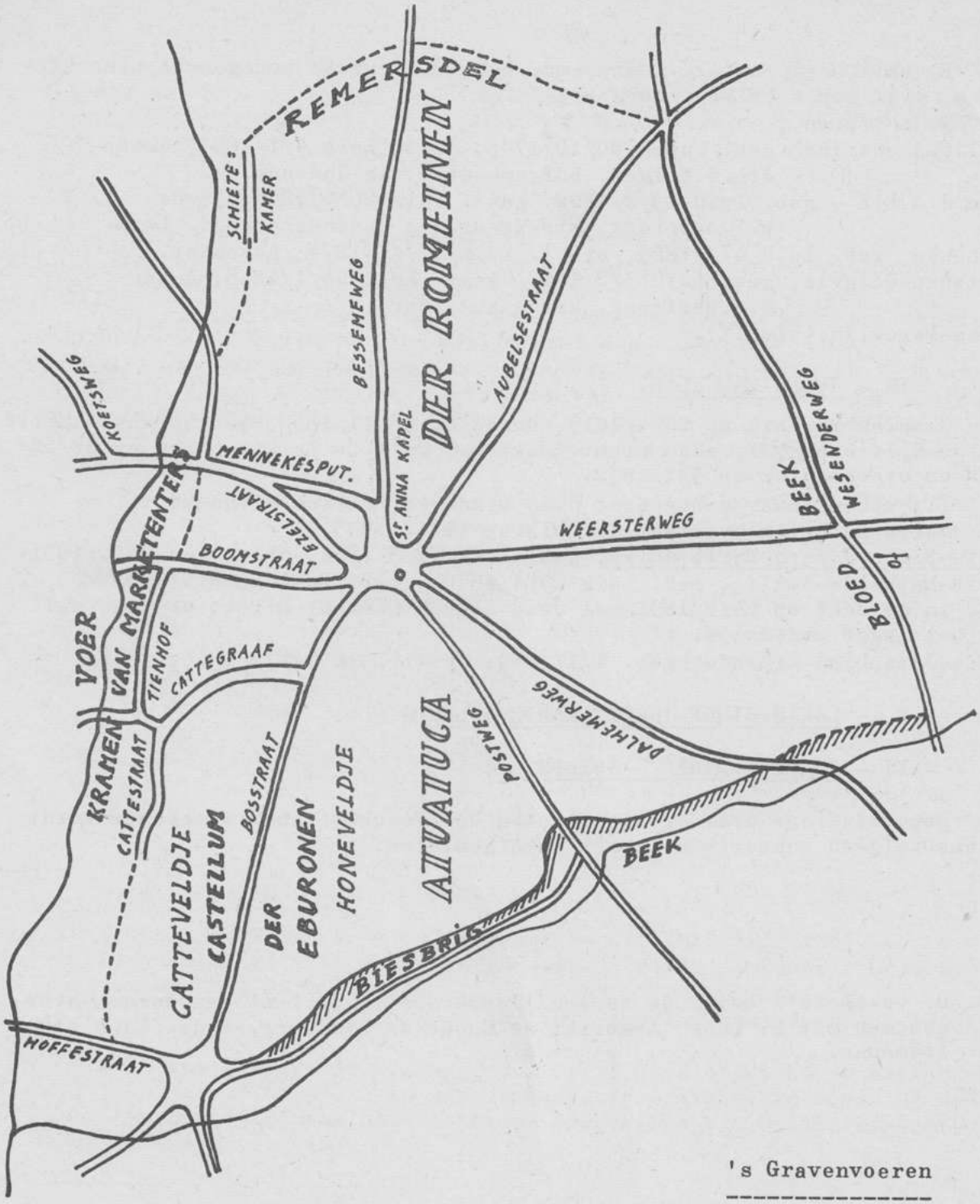

's Gravenvoeren

Deze kaart toont de ligging aan van het "Castellum der Eburonen", uitgebreid tot het "Atuatica der Romeinen", zoals onze medewerker, C.Waelbers zg., ze beschrijft in de hierna volgende bijdragen.

V O E R E N

HET "ATUATICA" VAN DE ROMEINEN (1).

De Germanen, komende van over de Rijn, sijpelden gedurende eeuwen onze streken binnen alvorens ze deze gewelddadig zullen in bezit nemen.

Zij verdeelden het land in pagi of gouwen. Ieder pagus of gouw werd hoofdzakelijk door één stam bewoond. Hij werd onderverdeeld in "huntari", dat is een groep van honderd boerderijen. Aan het hoofd van iedere stam stond een "cuninc".

Zij werden bestuurd door de vergadering van de stam, "thing" geheten. Deze samenkomsten werden in open lucht gehouden, in een heilig bos, op een hoogvlakte, in open veld. Alle vrije mannen moesten aanwezig zijn en plaatsten zich in een grote "rhing" (ring). Dan kon de diskussie beginnen.

Zij kozen hun "cuninc", beslisten over oorlog of vrede, spraken recht over lafaards en verraders, die gewoonlijk opgeknoopt werden aan een boom, legden de "faîhda" op, dat is de plicht tot wraakneming aan dezen die verongelijkt werden, verklaarden "wargus" of weerwolf, dezen die zich aan grafschennis hadden plichtig gemaakt. De wargus, weerwolf of vuurman werd gebannen uit de maatschappij en leefde als een wild dier in de wouden.

De velden ten zuiden van Schophem dragen op het kadaster de naam "Op de Ringhs". Zij worden doorsneden door de weg van Weerst naar Schophem. Rechts van deze weg heten zij "op de grote Ringhs" links de "kleine Ringhs".

Deze Ringhs waren zonder twijfel de plaats waar de oude Belgen vergaderden. De overlevering bevestigt dat in de onmiddellijke nabijheid de vonnissen ten uitvoer werden gebracht, ter plaatse "Aan den doode man".

Het miserabele bestaan van de "Vuurman van Wintjeshey" leeft voort in de verbeelding van de mensen van Schophem en omgeving. In vroeger eeuwen kwam de Vuurman te voorschijn, des avonds als iedereen het werk in het veld had gestaakt, dwaalde rond de Manjaerdskoel, roofde wortelen en rapen en stak door zijn aanwezigheid het vuur aan brem en doornstruiken, die de boer 's anderendaags verkoold terugvond.

---

(1) Wij geven in deze en volgende nummers de beschrijving van Voeren, met zijn voor-Romeinse versterkte plaats, de aankomst der Romeinen, de strijd tussen Ambiorix en Romeinen, de vernietiging van het legioen van Sabinus en Cotta en de vreselijke wraakneming van Cesar, de uitmoording van onze voorouders, zoals onze medewerker, wijlen C.Waelbers, ze opdiepte uit boeken, plaatsnamen en overlevering.

Nu nog verhaasten de kinderen van Schophem hun stappen als ze in de korte dagen van school terugkeren, uit heimelijke angst voor de "Vuurman van Wintjeshey".

De "Cunincshey" herinnert aan de plaats waar de nieuwe koningen op het schild werden verheven.

Een van de bekendste volksstammen die het Oude België bewoonden, was die der Eburonen. De naam Eburonen, Eburoners kwam, volgens E.P. Bach, voort van het Keltisch "ebro" dat is woud, en betekende "de bewoners van het woud".

De Eburonen waren, volgens Cesar, Germanen. Hij schrijft dat ze beide oevers van de Maas bewoonden, meestendeels echter tussen Maas en Rijn.

Het land der Eburonen strekte zich derhalve uit, ten Noorden, rechts van de Maas, tot aan de Roer, ten Zuidentot de Ardennen en de Condroz, ten Westen, links van de Maas, van de Mehaigne tot de Aa, t.z. het land van Borgworm, Tongeren, Borgloon en Thorn. Deze streek moet toentertijd grotendeels met wouden overdekt zijn geweest, zodat de naam van woudbewoners gerechtvaardigd lijkt.

" On ne connait point de ville des Eburons ; César n'en nomme du moins aucune ; il est vraisemblable qu'à la manière des Germains, répandus à la campagne et dans l'enceinte de leurs forêts, ils demeuraient dans des habitations isolées, comme demeurent encore la plupart des Limbourgeois ou dans des vastes bourgades environnées de terrains spacieux propres à nourrir le nombreux bétail que ces peuples se plaisaient à élever ; il est certain qu'ils avaient des bourgades ou des villages (vicos) puisque les Romains les brûlèrent (2).

Ongeveer te midden van dit gebied bevond zich nochtans een soort versterking. Cesar noemt haar "castellum".

Hoe zag een dergelijk castellum er uit ? Helemaal niet als de vestingswerken uit de Romeinse tijd of de Middeleeuwen, waarvan er zowat overal brokstukken zijn overgebleven.

" Ils (les Belges) se servent de longues pièces en bois, droites dans toute leur longueur, les couchent à terre parallèlement, les placent à une distance de deux pieds l'une de l'autre, les fixent intérieurement par des traverses, et remplissent de terre l'intervalle qui les sépare. Sur cette première assise, ils posent de front un rang de grosses pierres ou fragments de rochers et après avoir placé et assemblé ces pierres, ils établissent un nouveau rang de troncs d'arbres, disposés comme les premiers, en conservant toujours un semblable intervalle, de telle manière que les rangs des bois ne touchent pas et ne portent absolument que sur des fragments de rochers interposés. L'ouvrage est ainsi continué jusqu'à la hauteur convenable." (3).

Deze muren hadden geen grondvesten en waren gewoonlijk niet hoger dan zes voet. Aan de binnenzijde werd de aarde tegen de muur schuin aangehoogd.

---

(2) Ernst. Histoire du Limbourg, I blz.167.
(3) Schayes. Histoire de l'Architecture en Belgique.

Aan de buitenzijde bestonden grachten of bermen ter beschutting, soms van verschillende meter hoog. In dergelijk castellum brachten de Belgen de ouden van dagen, de zieken, vrouwen en kinderen in veiligheid.

Cesar schrijft dat het castellum der Eburonen zich bevond ongeveer in het midden van hun land. De bovengenoemde begrenzing in acht genomen, moet het zich aan de rechterkant van de Maas bevonden hebben, zo ongeveer midden tussen Malmedy en Thorn.

Dit is het geval met Voeren.

Het is niet moeilijk dit kamp der Eburonen terug te vinden in het Hooneveldje en het Catteveldje. De namen schijnen aan te wijzen dat deze plaats later uitgekozen werd als een kampplaats door de Hunnen en de Catten. Zij moest dus een zekere strategische waarde hebben voor de legers uit die tijd.

De vlakte die het Catteveldje en het Hooneveldje omvat, wordt ten noorden afgesneden door de Cattegraaf, de Cattestraat en een voetpad, verlenging van laatstgenoemde straat. Op zekere plaatsen kan men nu nog vaststellen dat de natuurlijke zachte glooiïng naar de Voer uitgegraven werd om de toegang te bemoeilijken.

Aan de zuid-oostkant wordt deze vlakte onderbroken door de weg naar Berneau, die, voor hij gekasseid werd, zeer diep was, met bermen van verschillende meter hoog.

Ten zuid-westen treffen we de Biesbrig aan, die nog steeds in de volksoverlevering als een vesting wordt aanzien. Ieder gewoon wandelaar zal het opvallen dat deze meer dan 20 M. hoge berm, een werkelijk vestingswerk uitmaakt. Brig, briga, bris zijn uitgangen die men vaak aantreft in de namen van Keltische plaatsen. Zij zijn verwant met het Kimrisch bur, waarvan burg, versterkte plaats (4).

Ten westen sluit de Hoffestraat het plateau af.

Hooneveld en Catteveld worden gescheiden door de Bosstraat. Opmerkenswaardig is dat geen dezer straten, noch de Cattestraat, noch de Hoffestraat, noch de Bosstraat, bewoond zijn. Ze hebben de benaming van straat te danken aan de Romeinen, die, zoals we verder zullen zien, zich neerlieten in het Castellum.

Overblijfsels van deze versterking, muren, puin e.a. kent men niet, konden, met de materialen waarmede ze opgetrokken waren, ook niet tot ons zijn gekomen. Wel getuigen de plaatsnamen, de grachten en bermen van het uitzicht der versterking. Ze had plus minus 2.500 meter omtrek.

De juiste benaming van deze versterkte plaats wordt nog vaak betwist, omdat ze op zeer uiteenlopende wijze geschreven wordt in de verschillende uitgaven van de Kommentaren van Julius Cesar. We treffen aan : Atuatuca, Atvatuca, Aduatuca, Atuaca, Aduaca, Vatuca, Ratuca, Varuca en Baruta.

Vast staat dat de versterking bestond vóór de aankomst der Romeinen. Eveneens moet aangenomen worden dat zij een naam droeg, waarvan de inboor-

---

(4) Dieffenbach - Celtica I, blz.208.

lingen de betekenis kenden. Ik aarzel niet haar de naam "Fura" of "Furen" te geven, naam die we, acht eeuwen later terug zullen ontmoeten in de "Vita prima Sti Huberti".

Onze voorouders zullen haar eenvoudig "antfoereke" (aan het Voereke) geheten hebben, zoals ze dat nu nog doen. De Romeinen hebben dit woord niet begrepen. Ze hebben ant samengedrongen tot at. In eke hebben ze aqua - aca gezien. Zulks zonder veel inspanning, ook wij zeggen thans nog lopend "Voorwater". We komen dus aan "atvuraca".

Kiezen we uit bovenstaande naamvormen "Varuca". Waarom niet, vermits geen van de hierbovengenoemde vormen met zekerheid als authentiek kan bewezen worden. Becanus (5) houdt staande dat "Varuca" dient gelezen te worden. De Feller (6) eveneens.

Vandaar tot Atvuraca - Varuca is maar een stap.

De geschiedschrijving is al even verdeeld over de ligging van het castellum der Eburonen.

Ernst, blz.169 en volgende, haalt de geschiedschrijvers aan die elk een voorkeur hebben : Aken, Julich, Rolduc, Valkenburg, Maastricht, Wittem, Waroux. Zelf meent hij Julémont als kandidaat te moeten vooropstellen : "Comme dans le duché de Limbourg on voit un village voisin de Herve, nommé Julémont du nom, dit-on, de Jules César qui, suivant la tradition du pays, doit y avoir campé, c'est là peut-être qu'exista le chateau d'Aduatuca où les Romains campèrent. (7)

(Wordt voortgezet)

Carolus Waelbers.

---

(5) Johannes Goropius Becanus - Antwerpiana, 1569, I blz.55
(6) M.de Feller - Journal historique et littéraire, Nov.1783, blz. 423-433.
(7) Ernst - I blz.172.

HET ADELLIJK VROUWENKLOOSTER VAN SINNICH

ROEMLOOS EINDE.

Na het verscheiden, op 23 Juli 1769, van Vrouwe de Berghe de Trips (1), werd Gertrude-Françoise de Heusch de la Zangrie tot het Vrouwmeesterschap van Sinnich verheven.

Buiten de moeilijkheden van interne aard, had zij het hoofd te bieden aan de steeds heroplaaiende onenigheid met het moederhuis Rolduc en kwamen de fameuze reglementen en ordonnanties van de keizer-koster Jozef II, haar het leven vergallen.

Deze beoogde immers niets minder dan een aantal kloosters te sluiten. Zijn kommissarissen hadden opdracht de nonnen volgende voorstellen over te maken :

- deze die naar een klooster hunner orde in den vreemde wilden vertrekken, mochten zulks, doch hadden geen recht op vergoeding ;
- zij die naar een klooster van een ander, toegelaten, orde in het land wilden overgaan, ontvingen een pensioen van 210 fl., gebracht op 280 fl. voor de hospitaalzusters ;
- zij die terug in de wereld wilden keren, kregen een pensioen van 300 fl. bij aldien zij nog geen 60 jaren oud waren, van 350 fl. boven de zestig jaren ;
- zij die van hun kloostergeloften wilden ontheven worden, dienden zich tot de bisschop van hun diocees te wenden.

Ten overstaan van deze bedreiging richtten de zusters van Sinnich tot de Staten-generaal van Limburg een verzoekschrift, verwijzende o.m. naar de talrijke goede werken. Wij citeren :
" Il a toujours taché selon son état de se rendre util au public tant par
" la régularité du service divin qui s'y célèbre et qui est fréquenté par
" les voisins, que par les aumones considérables qui s'y font, particuliè-
" rement aux ménages nécessiteux du voisinage et des environs qui lorsqu'
" ils sont malades, n'ont d'autres ressources que les aumones que les sup-
" pliantes ne refusent jamais, elles ont toujours fournis aux pauvres ma-
" lades tous les soulagements qu'on leur a demandé en bouillons, tisanes,
" vins, médicaments, linges, etc."

De Staten steunden dit verzoekschrift bij de keizerlijke instanties en vroegen het behoud van het adellijk vrouwenklooster van Sinnich alsmede van dit van St-Gerlachus, in het land van Valkenburg. Zij riepen hierbij de machtige voorspraak in van graaf van der Heyden van Belderbusch, kommandeur van de Teutonische Ridderorde en minister van staat van Zijne Hoogheid de Elect van Keulen (2).

---

(1) Zie betr. dit geslacht : Heem 6 / 1959.
(2) " " : De Band 6 / 1958.

Op 18 Mei 1785 trof de keizer een beslissing in gunstige zin. Sinnich bleef, doch moest het onderwijs van de jeugd te zijnen laste nemen, zich derhalve nuttig maken voor de gemeenschap.

Sinnich was aan de dood ontsnapt. Niet voor lang echter. De oorlog brak uit tussen Frankrijk en Oostenrijk (1792),en werd met wisselende kansen gevoerd. De slag van Fleurus, 26/6/1794, door Oostenrijk verloren, bracht het land onder Frans bewind.

Onze nonnen trokken zich aanvankelijk terug bij familieleden en weken nadien uit naar Keulen, de ontvanger Reul gelastende met het beheer van de abdij. De Franse troepen eisten alle fourrages op, en brachten meubels, bedden, stoelen e.a. over naar het veldhospitaal van Herve.

Op 18/12/1794 werden alle kerkelijke goederen verbeurd verklaard. Dientengevolge werden op 2 Maart 1795 op Sinnich de zegels gelegd. Tien dagen later werd geheel de inboedel onder de hamer gebracht.

10 Mei daaropvolgend kregen de nonnen toelating om terug naar Sinnich te komen. Zij verzochten echter vergeefs vergoed te worden voor de geleden schade.

Op 9 Oktober bracht citoyen Schirvel, in uitvoering van de wet van 15 fructidor an IV (1 Sept. 1796) het bevel binnen de 20 dagen het klooster te verlaten en het ordekleed af te leggen.

Op dat ogenblik verbleven nog te Sinnich : Vrouwe de Heusch de la Zangrie, 62 jaren oud, de zusters van Steinen, 73 jaren, van Mheer, 65 jaren, de gezusters van Zeegraet , resp. 60 en 49 jaren oud. Tevens juffrouw de Ghiselin, 33 jaren, die haar geloften nog niet had afgelegd. Zij dienden als onder Jozef II, een rekwest in bij het Directoire te Parijs, ten einde in het bezit te worden gelaten van hun goederen. Alles te vergeefs.

Op 25 Juni 1797 verlangde ontvanger Reul (3) van de administratie der Domeinen, terugbetaling van de uitgaven : 30.490 pond, door hem uitgegeven voor rekening van het kapittel. De nonnen bevonden zich in de onmogelijkheid deze sommen te voldoen. Sinnich werd dan geschat op 49.287 florijnen. Daarna verkocht : "Deux mois plus tard, le 17 Mars, on mit en vente la mai-
" son conventuelle consistant en plusieurs corps de bâtiments couverts en
" ardoises, église, cour, brasserie, remise, écuries, étables, granges,
" fournil, occupant une surface de 9 verges grandes, 3 petites, servant à
" l'exploitation de 39 bonniers, 18 verges grandes, 7 petites de jardin,
" prairies, trixhe, terres vagues et étangs, 4 verges grandes et 8 petites
" de terre labourable : le tout fut vendu à Charles-Joseph Reul de Teuven,
" pour 960.000 francs. (M.Daris estime ce prix à 25.000 frs en monnaie son-
" nante).

---

(3) C.J.Reul wordt door A.Buchet "Documents inédits d'histoire limbourgeoise" geciteerd als "maire" van Teuven - Sippenacken. De Munici-palité van Teuven-Sippenacken was in het jaar III samengesteld als volgt : C.J.Reul, maire ; G.Cloot, A.Kevers, adjoints ; J.P.Rompen, greffier ; Vanass, commis.

N E C R O L O G I E

GUILLAUME GRONDAL
(1879 - 1960)

Le 4 mai dernier est décédé à son domicile de la rue David à Verviers, Mr. Guillaume GRONDAL, chef de service honoraire à la S.A.FAGAZ et l'une des personnalités les plus en vue des milieux historiques et archéologiques de la cité lainière.

Né à Thimister le 18 août 1879, Guillaume GRONDAL sortit premier de sa promotion à l'Ecole Normale de l'Etat à Verviers. Après quelques années d'enseignement dans son village natal, il entra aux services administratifs de la S.A.FAGAZ, à Verviers, où il fit une brillante carrière.

Guillaume GRONDAL avait la curiosité et le goût de l'histoire régionale. L'étude du passé à l'ancien pays de Limbourg l'attirait. Entré à la Société Verviétoise d'Archéologie et d'Histoire, il y remplit pendant près de quarante années la charge de trésorier et de bibliothécaire. A l'école des Jules Feller, Emile Fairon et Jules Peuteman, il s'initia aux méthodes de la recherche et de la critique historiques. Travailleur méthodique et acharné, il réunit une documentation extrêmement riche sur le passé des anciens bans de Herve, Montzen, Walhorn, Aubel et Dalhem. Les loisirs d'une heureuse et longue retraite lui permirent de se consacrer entièrement à ses chères études. Sa conception de l'exposé des faits historiques, basée toujours sur une connaissance parfaite des sources, il la voulait simple, claire, dépouillée, facilement accessible. Elle correspondait à son désir de recueillir l'audience et d'enrichir les connaissances non pas tant des spécialistes de l'histoire régionale mais plutôt des populations de ces vieux villages de l'ancien duché de Limbourg dont il était fier d'être sorti et dont, toute sa vie, il se sentit toujours si proche.

Plus que tous les commentaires, la liste des travaux que Guillaume GRONDAL publia de 1952 à 1959 et dont nous reproduisons la liste ci-après, témoigne à suffisance de sa parfaite connaissance du passé de nos régions autant que de sa remarquable ardeur laborieuse.

Sa compétence unanimement reconnue autant que ses rares talents d'administrateur l'avaient introduit dans nombre d'organismes officiels auxquels cet infatigable travailleur apporta une collaboration efficiente et appréciée : la Commission royale des Monuments et des Sites, le Touring Club de Belgique, le Syndicat d'Initiative de Verviers, la Commission administrative du Musée des Beaux-Arts à Verviers, la Société des Naturalistes Verviétois, etc.

La disparition de Guillaume GRONDAL constitue une immense perte pour notre historiographie régionale.

ARSENE BUCHET.

Bibliographie

- Biographie Verviétoise. Nos anciens botanistes (Verviers, Kaiser,1952,47 p.)
- Un coin de terre belge oublié. Le sud de la forêt d'Aix-la-Chapelle, ancien territoire limbourgeois (Société Verviétoise d'Archéologie & d'Histoire, tome 39, 1952, 47 p.)
- Notices historiques sur Remersdael (Verviers, Kaiser, 1953, 91 p.)
- Historique de l'Administration communale de Thimister (Verviers, Kaiser, 1954, 39 p.)
- Histoire véridique de Michel Schmitz, fondateur de la Baraque Michel (Verviers, Plumhans, 1954, 19 p.)
- Lontzen. Notices historiques (Verviers, Kaiser, 1954, 61 p.)
- Le canton d'Eupen. Notices historiques (Société Verviétoise d'Archéologie et d'Histoire, tome 42, 1955, 82 p.)
- Au pays de Herve-Aubel. Miscellanées historiques, biographiques et généalogiques (Aubel, Willems, 1956, 98 p.)
- Renier Roidkin, peintre et dessinateur spadois, 1684-1741 (Société Verviétoise d'Archéologie & d'Histoire, tome 43, 1956, 11 p.)
- La chapelle Saint-Roch à Thimister (Aubel, Willems, 1957, 22 p.)
- Walhorn. Notices historiques (Société Verviétoise d'Archéologie et d'Histoire, Tome 45, 1958, 118 p.)

Het LANGOHR - VELTMANS - VREUSCHEMEN KOMITEE heeft aan de heer voorzitter van de Société verviétoise d'Archéologie et d'Histoire, mede aan Mevrouw weduwe G.Grondal, zijn oprechte deelneming aangeboden bij gelegenheid van het verscheiden van de heer G.Grondal.

Het bracht hierbij hulde aan de mens, zijn rusteloze arbeid, zijn uitzonderlijke begaafdheid als geschiedschrijver.

Wij herinneren ons hier gaarne het lovende schrijven door de h. Grondal gericht aan wijlen Dr J.Langohr, bij gelegenheid van het verschijnen van "Le Nord-Est de la Province de Liège et le Canton d'Eupen" in 1933, met o.m. volgende woorden : " voortaan zal geen enkel schrijver meer over de Landen van Overmaas kunnen handelen, zonder rekening te houden met uw werk."

De h. Arsène Buchet, onze lezers goed bekend, was zo vriendelijk bovenstaand "in mémoriam" te schrijven voor "HEEM".

Wij sluiten ons aan bij deze hulde, in afwachting dat wij de gelegenheid vinden zijn beide werken "Remersdael" en "Walhorn" aan onze lezers voor te stellen.

Uit "Le Journal d'Aubel" van 7/5/60.

"Nous ne verrons plus dans notre région sa longue et mince silhouette à " la barbiche légendaire, mais tous ceux qui ont connu M.Grondal et ont pu " apprécier ses grandes qualités de coeur et d'esprit, conserveront de lui " le souvenir d'un excellent chrétien, d'un homme accueillant, serviable et " à l'érudition duquel, jamais, on ne faisait appel en vain."

Uit "Aachener Volkszeitung" van 17/5/60.

"G.Grondal besass eine ungewöhnliche Kenntnis der belgischen wie auch " der deutschen Fachliteratur. Er verfasste zahlreiche Beiträge zur Geschichte " und Genealogie, Volkskunde, Denkmalpflege, Geologie und zur Botanik seiner " Heimat. In ihnen fand ein langjähriger reger Austausch mit deutschen For- " schern seinen Niederschlag. Aber auch manchem deutschen Kollegen gab der " ewig rastlose und gewissenhafte Gelehrte in liebenswürdiger Hilfsbereit- " schaft wertvolle Hinweise."

LA COUTUME ANCIENNE DU DUCHE DE LIMBOURG
XV° Siècle

(Het Gewoonterecht van het Hertogdom Limburg)
15° Eeuw

Van de hand van de h. Jean Thisquen, rechter bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Luik, verscheen, in de "Verzameling van de Oude Costumen van België", uitgegeven op bevel van de Koning en onder de hoede van de Minister van Rechtswezen :

" LA COUTUME ANCIENNE DU DUCHE DE LIMBOURG "
XV° Siècle

Een standaardwerk !

Onze aandacht werd op deze uitgave gevestigd door de h. Arsène Buchet, die we reeds het genoegen hadden aan onze lezers voor te stellen en wie we hiervoor onze oprechte dank betuigen.

De oeroude gewoonten of costumen (van coutumes), ong eschreven gewoonterecht, hebben gedurende vele eeuwen onze landen beheerst. Later werden ze, links en rechts, in opdracht of voor eigen gebruik, door geletterde magistraten geschreven. Een aantal dier handschriften zijn bewaard gebleven, andere verloren gegaan. De teksten dezer handschriften verschillen dikwijls onderling, zelfs voor eenzelfde streek. De gewoonten zelf verschilden vaak van streek tot streek.

Bij ordonnantie van keizer Karel V, van 7/10/1531, werd het opstellen van de costumen van de Belgische provincies opgelegd.

Later werden deze costumen "gehomologeerd", dat is wettelijk onderzocht, aanvaard en uitgegeven.

Zo geschiedde ook met het gewoonterecht van het aloude hertogdom Limburg. In 1389 blijkt een geschreven tekst nog niet bestaan te hebben. (Thisquen, blz.114).

Het hertogdom Limburg, hoofdzakelijk "diets" (1) was echter niet alleen gelegen op de taalgrens, het omvatte "le quartier wallon de Herve", het onderging bovendien zeer vroeg, althans voor wat de hoofdplaats Limburg betrof, sterk de romaanse invloed. Prof. Langohr schrijft : "Limbourg fut romanisé à partir du 13° siècle" (2). Zo komen we voor het feit te staan dat het Limburgs gewoonterecht in beide talen te boek werd gesteld.

---

(1) Wij gebruiken in deze bijdrage "diets" in dezelfde, trouwens oorspronkelijke, zin als de h. Thisquen "thiois", t.z. "les langues, dialectes ou parlers moyen-néerlandais ou bas-allemand utilisés jadis dans nos provinces belgiques". Blz.10.

(2) Le Nord-Est de la Province de Liège et le Canton d'Eupen, blz.127.

De manuskripten Hannot (Walhorn), Quoitbach (Hendrikkapelle), Dusseldorf (Rolduc), Kox en Rijksarchief bevatten een dietse versie, de overige de romaanse versie van de Limburgse Costumen.

Hun oorsprong is echter zonder twijfel diets. Talrijk zijn immers nog de punten van overeenkomst met de Frankisch ripuarische wet. Op dit parallelisme wijst ook kanunnik Ernst (3) en zullen we later, als we enkele artikelen afzonderlijk in behandeling nemen, ruimschoots de gelegenheid hebben terug te komen.

De h. Thisquen is van oordeel dat het Limburgs gewoonterecht eerst in de Franse taal werd "geschreven" en slechts later in de Dietse taal. Op de nog bestaande dokumenten voortgaande, is deze zienswijze gerechtvaardigd. Nochtans veropenbaart zich, van bij de oudst gekende dietse tekst, o.i. een zo volledig, eigen, oorspronkelijke terminologie, dat beide rechtstalen zich minstens sedert generaties gelijklopend doch zelfstandig moeten hebben ontwikkeld. Ook de h. Thisquen is van oordeel dat voor de handschriften Düsseldorf, Hannot en Quoitbach één ouder voorbeeld moet hebben bestaan.

De h. Thisquen behandelt uitvoerig elke gekende tekst, handschrift of gedrukt. Hij vermeldt voor ieder : uitzicht, inhoud, oorsprong en geschiedenis. We geven hierna van elk een zeer bondige samenvatting.

1 - Het manuskript Warnier (1475).

Dit handschrift "at été escrit et accompli par les mains de Messire Jacque Warnier, le 12 Obre 1475".

Messire Jacque Warnier kon totnogtoe niet geidentifieerd worden. Verondersteld wordt dat hij geestelijke was, omdat de geestelijken te dien tijde met Messire aangesproken werden.

Het handschrift is verdwenen. In 1533 vernielde een brand het archief van het Hoge Hof van Limburg. Herhaaldelijk wordt het vermeld in akten en genoot een grote autoriteit.

In 1632 geeft griffier B.G.van Caldenborch ervan een eensluidend verklaard afschrift. Zie verder nr 10.

2 - De manuskripten van het Hoge Hof (begin XVI° eeuw).

Twee of meer handschriften, berustende in het archief van het Hoge Hof, verdwenen, worden eveneens herhaaldelijk vermeld.

Hun inhoud verschilt van de vorige.

" Une ancien régistre revue par les Commissaires de la Cour le 22 mars 1549 et encore revue par les Commissaires de Sa Majesté, le 1 août 1567 et signée Jacques Boonen et Wilhem (?) Boscheren, contenante les privilèges et usances tant de la Haute Cour que Bourgeoisie de Limborch et droits appartenant à nos souverains" (blz.28).

" Privilegien ende Costuymen van den Hertochdom van Limborch, beschreven ende berustende inde Archiven van de Hooghe Justitie van Limborch, in twee diversche Register, en waer vuyt die Heeren Commissarissen van Souverainen Raede van Brabant, als te weten, den Heere Raedt ende vice Cancel-

---

(3) Histoire du Limbourg, boek I, blz. 305 en volgende.

lier van Thulden, en den Secretarys Loyens, noch in den jaere 1660 den 4 Augusti, hebben getrocken extracten ten regarde van de electie der Schepenen van den voorschreven Lande."

3 - Manuskript Hauzeur (rond 1529)

Henri de Hauzeur was griffier te Herve. Zijn handschrift, ontstaan 3/10/1529, is verdwenen, doch werd herschreven in 1710, door Henri de Tiège, schepen der banken Herve, Charneux en Thimister.

Bevindt zich in het Rijksarchief te Luik.

4 - Manuskript Roboroet (helft XVI° eeuw)

Bezit van Gerard van Roboroet,(4), schepen aan het Hoge Hof van Limburg van 1531 tot 1547, echtgenoot van Angenis van Kelmis (5). "dit boeck hueret Gerart van Roboeroet genampt Parijs, scheffen van Lymborch."

Roboroet was niet de auteur van het handschrift. Het werd "geschreven per Joannem E van Aychem", zoals op bladzijde 1 vermeld staat.

Een Johan van Aychem verhief 5/2/1564, in naam van zijn tweede echtgenote Maria van der Hagen, het aandeel dezer in het leen Philippenhaus (Merols).

Het handschrift kwam, via het gemeentelijk archief van Herve, in het bezit van het Staatsarchief te Luik.

De h. Thisquen schrijft : "Johan E.van Aichem écrivit certes le texte de la coutume de Limbourg avant le décès de Gérard van Roboroet qui mourut, on l'a dit, entre 1547 et 1555. Fut-il le simple copiste d'un texte préexistant ? On est tenté d'en douter car cette version de la coutume est, ainsi qu'il sera développé à l'occasion de l'étude qui en sera faite, unique dans sa forme et constitue une tentative d'adaptation d'une version plus ancienne. Si Johan E.van Aichem en est le rédacteur, on ne pourrait lui refuser une compétence juridique certaine." (blz.35).

5 - Manuskript Franquin (einde XVI° eeuw).

Bdrust in het Rijksarchief te Luik. Bevat buiten de costumen van Limburg, slechts teksten betr. Stablo - Malmedy.

Geschreven door Nikolaas Franquin, geestelijke, na 1577, vóór 1606.

6 - Handschrift HANNOT (einde XVI° eeuw).

Hoofdzakelijk in dietse tale. Rijke inhoud.

Wordt toegeschreven aan Claude Hannot, meijer van Walhorn. "Il demeure certain que ce recueil fut tenu et utilisé par plusieurs juristes limbourgeois à la fin du XVI° siècle et durant la première moitié du XVII°."

---

(4) Stamt af van de familie Prijs of Parijs, van Robenrode of Roboitroede (Rabotraedt, Walhorn), waar zij het goed "Bockenhof" of "Prijshof" bezat.

(5) "Kelmis est la traduction thioise de la Calamine, schrijft de h. Thisquen, blz.35. Kelmis is de oorspronkelijke naam (van kelmen, galmei).

7 - Manuskript Quoitbach (vóór 1624).

Aldus geheten naar de griffier die er talrijke afschriften in aanbracht.
Dit manuskript (diets) wordt door de h. Thisquen in zijn werk in extenso gepubliceerd.
Het moet zich in handen bevonden hebben van rechtsgeleerden die tegelijkertijd een funktie uitoefenden in Limburg en Hendrikkapelle.

8 - Manuskript Düsseldorf (einde XVI° eeuw).

Schrijver onbekend. Behandelt hoofdzakelijk de heerlijkheid Hertogenrade (Rolduc). Was waarschijnlijk in gebruik bij de bank Gulpen.

9 - Manuskript Kox (2° helft XVII° eeuw).

Aldus genoemd naar de oorspronkelijke niet vereenzelvigde eigenaar. De bibliotheek van de universiteit van Tübingen verkreeg het stuk uit de nalatenschap van de gekende Akener geschiedschrijver Christ.Quix.
Het bevat o.m. vonnissen der hoven van Limburg, Hendrikkapelle, Walhorn, Homburg e.a. een afzonderlijke studie en publikatie waardig.

10 - Manuskript Caldenborch (1632).

Berust in het Rijksarchief te Den Haag.
Berten-Guilleaume van Caldenborch werd geboren te Limburg, de 26/7/1609, als zoon van Hendrik, griffier bij het Hoge Hof, en Maria van Hildernisse. Hij studeerde van 1616 tot 1618 bij "Messire Jan", pastoor van Mortroux. Dan verbleef hij bij zijn oom J.B.van Hildernisse te Maastricht. In 1624 werd hij ingeschreven in de universiteit van Trier. Hij verbleef in 1625/1626 bij advokaat van Sede in Brussel. In 1628 volgde hij zijn vader op als griffier bij het Hoge Hof van Limburg. In 1637 diende hij zijn ontslag in om Jan de Weert, generaal in dienst van Oostenrijk, te volgen als "secrétaire françois".
Dit handschrift wordt, nevens Quoitbach, door de h.Thisquen in extenso gepubliceerd.

11 - Handschrift Den Haag (XVIII° eeuw).

Van onbekende hand. Kopij van 10. Rijksarchief Den Haag.

12 - Manuskript Noppin (rond 1645).

Schrijver niet geindentifieerd. Verdwenen tijdens de brand van het stadhuis te Herve, in 1914.

13 - Handschrift Kon. Bibliotheek Brussel (rond 1636).

Auteur onbekend, waarschijnlijk een aangestelde bij de banken van Baelen en Limburg.

14 - Manuskript Caraffa (rond 1681).

Bertin Caraffa, afstammeling van een vreemd krijgsman, in Limburg gevestigd tijdens de Spaanse periode, was procureur bij het Hoge Hof van Limburg, schepen der grondheerlijkheden St-Jacques en Bougnoux te Bilstain,

van Groules en van Gulken, meijer van Gulken en burgemeester van de stad Limburg. Het document was in zijn bezit tijdens zijn ambtsperiode.

15 - Handschrift Carondelet (begin XVIII° eeuw).

Als de vorige afstammeling van een vreemd krijgsman (uit Franche-Comté) in Limburg gevestigd.

Bevond zich in 1850 in het bezit van Gustave Thisquen, vrederechter in Limburg.

16 - Manuskript Bibl. Rijksuniversiteit Luik (na 1726).

Oorsprong onbekend. Inhoud middelmatig. Een der teksten, copie van de Gouden Bulle, werd ondertekend door A.F. de Lassault, leenman ende drossard van Baelen, den 14 may 1723.

17 - Handschrift Cornelis (na 1650).

Costumen van Daelhem, Cheratte en Limburg.

18 - Manuskript Stavelot (XVII° en XVIII° eeuwen).

Copie van 17, zonder verder belang.

19 - Handschrift Rijksarchief (tussen 1660-1665).

Zie 2.

20 - Handschrift de Reul de Bilstain (na 1741).

De 244 eerste bladzijden zijn van de hand van Gilles-J.F. de Reul, geboren 1709 en gestorven 1786 in Limburg, burgemeester van deze stad.

Kwam in het bezit van de reeds genoemde Gustave Thisquen in 1847.

"Par le nombre d'actes et documents qui y furent copiés successivement, tant par de Reul que par le juge Thisquen, ce recueil est le plus complet de tous ceux qui ont été retrouvés à ce jour." Blz.79.

21 - Manuskript de Reul de Neuberg (einde XVIII° eeuw).

Van de hand van Max.Corn. de Reul, geboren 1722, overleden 1804 in Limburg. Vervulde een aantal hoge funkties. Bracht in onderhavig lijvig boek de gehele reglementatie samen, die hem bij het uitoefenen van zijn ambt dienstig kon zijn.

22 - Uitgave Christyn.

J.B.Christyn gaf ten jare 1682, bij drukker M.Knobbaert te Antwerpen, in Boek II van "Brabants Recht" dat is "generale Costumen van den Lande ende Hertogdomme van Brabant mitsgaders van het Hertoghdom van Limborgh" een aantal teksten uit, voorkomende in genoemde handschriften o.m. van de gehomologeerde costumen van 19/2/1696.

23 - Uitgave Casier et Crahay

De auteurs, raadsheren bij het Hof van Verbreking en leden van de Koninklijke Kommissie, publiceerden in 1889 in de Verzameling van de Oude Costumen van België de "Coustumes, ordonnances et usances du Duché de Limbourg."

De uitgave bevat teksten ontleend aan nr 22, benevens in voetnota enkele varianten getrokken uit het handschrift Roboroet (4).

De h. Thisquen heeft al deze manuskripten bestudeerd, vergeleken, gewikt en gewogen en komt tot het besluit :

" La coutume de Limbourg, telle qu'elle apparaît dans la version Warnier, fut donc reconnue authentique par de nombreuses instances supérieures.

" Le fait qu'elle fut présentée à celles-ci par la Haute Cour elle même, démontre déjà qu'elle fut appliquée. A cette preuve viennent s'ajouter celles qui découlent de sa traduction en langue thioise et de sa transcription dans les nombreux recueils de droit que nous avons décrits. Ceux-ci, on l'a vu, furent écrits aux XVI°, XVII° et XVIII° siècles ; ils ont été tenus et utilisés par des cours de justice ou par des magistrats ayant excercé dans les différentes régions du duché, les fonctions les plus diverses et souvent les plus hautes. Cette coutume intéressa aussi des étrangers voisins."

Rechter Thisquen moet, om zijn merkwaardige studie oprecht gelukgewenst, de Bijzondere Kommissie dient om de uitgave bedankt.

Tenslotte nog een aanmerking.

Wij hebben in onze vorige nummers het geding besproken, voor het Hoge Hof van Limburg beslecht inzake "Een Bandietenhistorie te Gemmenich ten jare 1724." Uit dit geding blijkt hoe het hof deze zaak, gelokaliseerd te Gemmenich, in de dietse taal behandelt en ook in die taal vonnis velt. Waar het echter de hoofdschuldige onder handen neemt, een vreemdeling die met de streektaal minstens moeilijkheden ondervond, schakelde hij over naar het Frans. Alles natuurlijk en vanzelfsprekend.

Wij herinneren ons hier de woorden van Godfried Kurth :
" Nos aieux n'étaient pas hommes à prendre des mesures pour l'amour du principe. Les difficultés inhérentes à tout système bilingue, se résolvaient sans peine, grâce à l'absence de parti pris et de prosélytisme ; personne ne songeait à écarter, ni à ravaler la langue d'autrui et nos pères seraient bien étonnés d'entendre les discussions passionnées que suscite, de n os jours, un problème si simple à leurs yeux, que l'usage de deux langues dans un Etat." (6).

N.S. Zie verder bijzondere nota blz.28.

---

(6) G.Kurth, La Frontière linguistique en Belgique et dans le Nord de la France. Deel II, blz.56.

HET KEIZER KAREL GYMNASIUM TE AKEN EN OVERMAAS IN DE JAREN 1775/97.

In het tijdschrift van het Aachener Geschichtsverein, Band 30, 1908, publiceerde Alfons Fritz een studie over "Das reichsstädtische Marien-Gymnasium oder Marianische Lehrhaus" te Aken, als bijdrage II tot de geschiedenis van het Keizer Karel Gymnasium aldaar.

Het ligt niet in onze bedoeling hier uit te weiden over inrichting, programma, verval, enz. van deze alleszins merkwaardige school van de Soc. Jesu, in grote trekken althans overeenkomende met onze latijnse humaniora.

In bijlage publiceert de schrijver echter een lijst van leerlingen die van 1775 tot 1797 de lessen volgden, met voor ieder opgave van naam en voornamen, woonplaats, studiejaren. Het scheen ons niet van belang ontbloot eens na te gaan hoeveel leerlingen uit de toenmalige Landen van Overmaas, ruim genomen, voorkwamen op deze lijsten. Dit zou ons een inzicht geven op de invloed destijds door dit hoogstaand instituut op taal- en kultuurgebied op onze gewesten uitgeoefend.

De lijst van leerlingen omvat in ronde cijfers 710 leerlingen.
44 studenten of 6,1 % zijn afkomstig uit onze zgz. platdietse gemeenten,
21 " 2,9 % uit de hedendaagse Oostkantons,
30 " 4,2 % uit Nederlands Limburg,
24 " 3,3 % uit Waals gebied,
samen 119 studenten of 16,6 % van de totale schoolbevolking.

Wij vestigen eerst de aandacht op de eerder verwonderlijk talrijke deelneming uit het Waalse landsgedeelte, waaruit we aanhalen : Verviers 5, Stavelot 3, Luik, Olne, Clermont, Herve en Thimister met elk 2 studenten, Limburg, Ensival en Cheneux met elk 1 student.

Vermelden we in het bijzonder : Buchet Arnold-Louis uit Limburg. Hij volgde de schooljaren 79/80, 80/81 en 81/82.

Uit Eupen stippen we aan : Verken Nik. Peter, die in 1795/96 de Poesis volgde. Peter-Nikolaas Vercken van Vreuschemen werd geboren te Eupen op 5/6/1779, als zoon van Simon-Johann Vercken, heer van Vreuschemen en Stockem, meijer van de heerlijkheid Eupen en afgevaardigde in de Limburgse Staten-Generaal. Het prachtige huis in Louis XV stijl op de hoek van de Markt en de Hufengasse, thans pensionaat, werd door Simon-Johann gebouwd in 1752.

Peter-Nikolaas huwde Adelaide, G.F.J. de la Saulx de Gulchen en had met haar tien kinderen.

Verder ontmoeten wij 1788/89 Thisquen Cornel-Joseph "aus dem Limburg" en 1784/87 Thisquen uit Kettenis.

Veruit de talrijkste inschrijvingen kwamen uit de Platdietse gemeenten met Aubel. Wij treffen een aantal namen aan, die thans nog over de streek voortleven. Om de voornaamste te noemen :

AUBEL : Aussems Joh.K.W., 92/93.
Baltus Johan-Thomas, 90/91.
Nicolai Joseph 77/82 (werd priester).
Smets Joh.Lambert 90/91.
MONTZEN : Brand Nik.Jos. 79/80.
Creischer Corn.Jos. 85/90.
Loop Arnold 76/77.
Malmendier Jof.Stef. 90/92.
Rousch Nic. 76/77.
Vanderheiden Joh.Hen. 86/90.
" Joh.H.Jos. 89/90.
GEMMENICH : Dobbelstein Leonh.Jos. 85/88 (huwde 1788)
Frank Nic.Jos. 79/84 (overleden 1785)
" Stef.Jos 84/88.
" Thom.Lamb. 96/97.
Schmetz Joh.Peter. 85/87.
Schyns Gaspar 76/77.
" Joh.Hub. 97/97.
HOMBURG : Beckers Jos. 91/92.
Duykarz Christ. 79/83.
Franssen Mich.Jos. 87/88.
MEMBACH : Corman Joh. 85/88.
HEGGEN : " Ant. 96/97.
VOEREN : Vossen Joh.Jacob 80/84.

Schrijver van de studie geeft zelf enkele cijfers over de leerlingen aan het Keizer Karel Gymnasium, komende van buiten Aken.

voor 1706-1748	geeft hij	57 %	komende van buiten de stad Aken,
1761-1772	"	45,1 %	"
1780	"	37,33%	"
1790	"	25 %	"

Van deze 25 % tot 37 % waren derhalve 16,6 % van over de huidige staatsgrenzen.

Stippen wij hierbij nog aan dat studenten onzer streek, na het Gymnasium der Jesuieten te Aken bezocht te hebben, hun studies voltooiden aan de Kath. Universiteit te Leuven.

J.v.V.

EEN BANDIETENHISTORIE

TE GEMMENICH

TEN JARE 1724. (Slot)

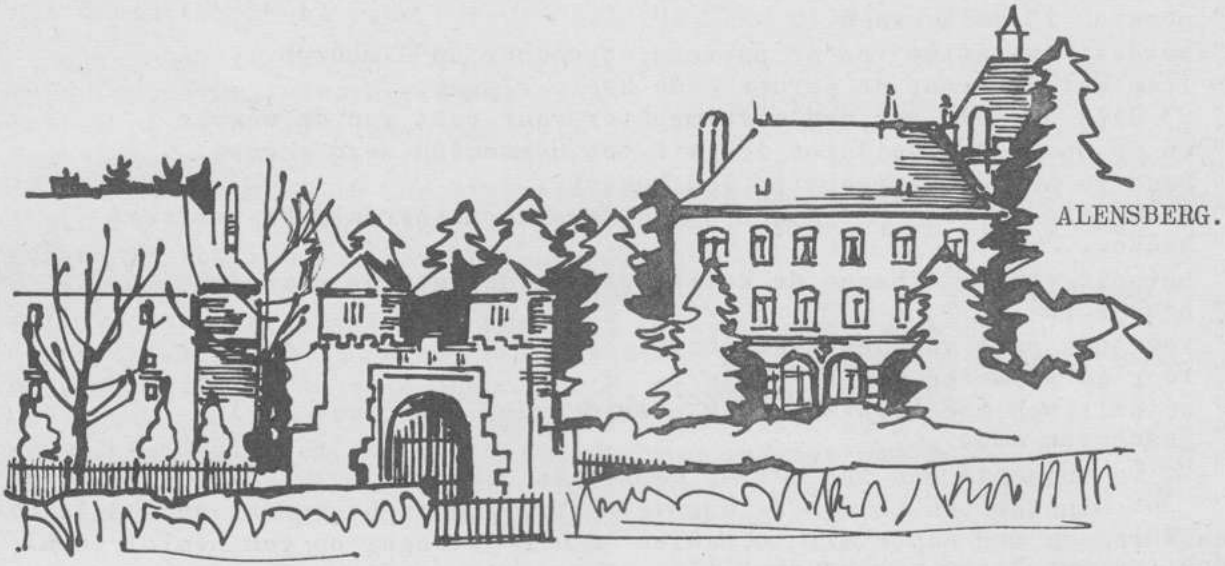

Op 9 Maart 1725 deed het Hoge Hof van Limburg uitspraak inzake Simon. Meijer Dobbelstein was bij de uitspraak aanwezig : "op dito op limborgh gevaceert als wanneer desitie is gegeven in saecke van den gevangenen Symon.." (1)

" 't selve hoochgericht condemneert den selven Symon gevangenen te
" worden gewoorght aen eenen staeck tot den doodt toe, ende dienvolgens
" sijn lichaem te worden verbrandt condemnerende den selven in de coste" (2)

Meijer Dobbelstein betaalde een tournée wijn op de uitslag : "betaelt aen wijn voor den leutenant, mijne advokaat en andere bij Sonville..."

Op 10 Maart werd vonnis geveld inzake de Fitz Patrick :
" condemneert den selven G.de fitz patrick het hooft afgehouwen te hebben
" door den scheerprechter ende voorders in de costen ter behoorlijcke ta-
" xatie ende moderatie, verclaerende dien volghens sijne goederen gecon-
" fisqueert."

Dezelfde dag werd het vonnis aan de veroordeelde medegedeeld :
" Ce jourd'huy, 10 mars 1725 publié La Sentence allante ci-dessus au prisonnier étant dans La Cave sous La maison de ville à douze heures à midi et en présence du procureur, de L'acteur et signé : J.F.Bragart." (2)

Meijer Dobbelstein, overwinnaar over geheel de lijn, "betaelt aen
" wijn bij Dautzenbergh voor de heeren meijer en schepenen en mijnen ad-
" vokaat." (1)

Op Maandag 12 Maart wordt Patrick door een geleide van 22 soldaten onder bevel van een luitenant, teruggebracht naar Alensberg.

In aanwezigheid van een grote menigte, die getuige wilde zijn van de straf van deze die de gehele streek gedurende jaren had geterroriseerd, werd Patrick, achter het kasteel Alensberg, het hoofd afgehouwen.

" Desen dagh hebben wij hemaffbraght met een groot deel nacburen en
" 22 man soldaeten met een leutenant achter Alensberg op den cruhwegh het
" hoff laeten afhouwen." (1)

Meijer Dobbelstein noteert in zijn dagboek de verschillende kosten :
" Den 13 merts betaelt voor wyn by Sonville gedronken met de
" patters capuciner den heer de Lassaux, advocaat pelser en
" poswick 13 halfkranen...
" betaelt het Etten van de patters capuciner op limborgh...
" Item betaelt voor de perden ende kaere aldaer...
" 23 dito betaelt aen den waghtmeester voor rest van de waecke
" en de cours van soldaten die mit tot Gemmenich seyn gewest...
" Deselve hebben verteert in den pukart...
" Item betaelt voor hetgheene de patters capuciner aldaer verteert
" hadde...
" betaelt voor 't gheene de kaerperden en de luydens verteert
" hebben...
" voor het pert van den leutenant...
" voor de soldaten aen bier wyn...
" betaelt aen den barbierer die patrick voor dato twee mael
" geschoren hade...

De volgende dag was het de beurt aan Simon.

" Dinsdag ben ik met de Justic naer alensbergh gereden ende alle die nacburen om den Simon aff te haelen en hem gebraght op gen hamiot en aldaer verwurght en verbrandt." (1)

De Hamiot is een verlaten zandheuvel langs de weg Moresnet-Gemmenich, eens getuige van de nachtelijke komplotten en rooftochten van de bende de Fitz Patrick.

Deze laatste ontsnapte aan de dood met de strop omwille van zijn adellijke afkomst, die hij nochtans weinig eer had aangedaan.

24 Juni 1925 sluit meijer Dobbelstein het hoofdstuk af met de woorden:
" betaelt voor de serq van patrick aen Jan Cool 4 - 0 ".

- - - -

Wij ontnamen, als reeds gezegd, deze bandietenhistorie hoofdzakelijk aan de brochure van Dr Lens, 1948 gedrukt bij Jespers-Grégoire, Verviers.

De illustratie , werd door ons geleverd.

B e z i n n i n g

LATEN WE HOOPVOL BLIJVEN...

Hoop doet leven, zegt een Vlaams spreekwoord. En een ander beweert : zolang er hoop is, is er leven. In deze spreekwoorden heeft zich een menselijke ervaring vastgelegd, die maar al te wel weet dat hoop en leven nauw met mekaar verbonden zijn ; dat de hoop als het ware de drijvende kracht, de motor van het leven is. Wanneer de hoop wordt opgegeven, wordt het leven immers al gauw een ondoorzichtig en pijnlijk iets.

In onze tijd kennen vele mensen geen hoop meer. Ze hebben alle illusies opgegeven, beweren ze. Ze houden vol te weten wat ze aan het leven hebben. Wie van dit leven nog iets verwacht is volgens hen een naïeveling. Het leven zal hem wel wijzer maken. Vele mensen van onze tijd hebben immers te veel meegemaakt in hun eigen leven en in de wereld. Een paar wereldoorlogen en hun nasleep hebben op ontstellende wijze laten zien wat de mensen mekaar kunnen aandoen. Steeds weer wordt men in het leven met het lijden geconfronteerd. Men loopt soms met zijn hoofd tegen de muur van het onbegrip van mensen, in wie men een vast betrouwen had. Het leven is geen kinderspel. Ziekte en zorg om de eindjes van het jaar aan mekaar te kunnen knopen, verbitteren velen. En angstig vraagt men zich af : wat is er van het leven nog te verhopen ? Daarom : hebben is hebben, en krijgen is de kunst. Het veiligste is te profiteren van datgene wat men bezit. Die vogel in de hand is beter dan de tien in de lucht, die men zou hopen. Zo zijn vele mensen geneigd te redeneren en te leven.

Een jonge man, die zich met deze stand van zaken niet kon neerleggen in een tijd, die even hard en misschien nog harder was dan de onze, de jonge Augustinus, de latere heilige, schreef eens : Mijn hart is onrustig, Heer, totdat het rust vindt in U. Zijn hart was van een groot verlangen vervuld. Hij wist dat hij de kleinheid en de banaliteit van dit aardse leven moest doorbreken. De mens is niet gemaakt om pietleuterig van kleine genoegens te profiteren. Hij is gemaakt voor een unieke liefde. Voortdurend is zijn hart op tocht naar God. Zoals een student uitkijkt naar zijn gelukt examen, zoals een verloofde leeft van de trouwdag, zoals de gevangene uitkijkt naar de dag der bevrijding, zo kijkt de christen met hart en ziel uit naar de grote ontmoeting, oog in oog met God, die eens zijn deel zal zijn. Elke dag komt hij nader tot deze hoopvolle werkelijkheid. Niets kan zijn vaart remmen. Ziekte en tegenslag, menselijke tegenkanting en armoede grijpen ons wel aan, maar dieper en sterker dan dit alles is de hoopvolle verwachting van Christus, wiens liefde thans reeds ons deel is. Dit is de vreugde van mensen, die, wanneer men hen wil troosten in hun lijden, spontaan dit medelijden afwimpelen door te zeggen : Maar, God houdt toch van mij en hij zal alles wel eens in orde brengen. Wie kan ons scheiden, zei Paulus aan de Corinthiërs, van de liefde van Christus ? Noch vervolging, noch honger, noch het zwaard. Hij, die Zijn enige Zoon voor ons heeft gegeven, hoe zou Hij ons tegelijk met Hem niet alles schenken ? Zo zijn er geen echte, onoverkomelijke moeilijkheden meer voor wie van Gods liefde is vervuld en die vol verwachting blijft uitkijken naar de voltooiing van die goddelijke Vriendschap doorheen leven en eeuwigheid.

Zo zal ook de christen, die door de zonde is getekend, en dat zijn we toch allen, zelfs in de zonde de hoop bewaren. Want sterker dan de zonde is de liefde. Wanneer we God maar aanvaarden in zijn liefde, wanneer we de gereikte hand aannemen, dan wordt weer alles goed. Wat er ook gebeurd is in ons leven, God houdt van ons en Hij wil ons opnieuw in een wederzijdse Vriendschap aanvaarden. Dat is onze hoop in deze pijnlijke ervaring van onze zondigheid. Zelfs Judas werd er toe uitgenodigd : Vriend, zei Christus tot hem, nadat hij verraden had. Ook hem had de hoop tot het leven kunnen brengen.

De beste onder ons, Maria, heeft ook ooit pijnlijke dagen gekend. Toen haar Zoon aan het kruis werd geslagen, bereikte haar pijn een hoogtepunt. Maar zij was de Moeder van de schone Hope, zoals we in een Marialied zingen. En samen met haar Zoon triomfeerde ze over de Dood. Als eerste en enige tot nog toe van de mensen, is zij zo in de hemelse vreugde op een volkomen wijze opgenomen. Moge zij ons helpen om op een zelfde wijze te hopen en deze hoop ook eens bekroond te zien.

P.Schrueurs.

HET GESLACHT THISQUEN.

De h. Jean Thisquen is geboren te Luik op 13 Nov. 1913. Hij is doctor in de rechten en sedert 1945 rechter bij de rechtbank van Eerste Aanleg in zijn geboortestad. Thans is hij onderzoeksrechter.

Het zal niemand verwondering baren dat de h. Jean Thisquen zich op de studie van het aloude Limburgse recht toelegde, als hij weet dat hij de zoon is van de h. Joseph Thisquen, 1876 in Limburg geboren, thans nog in leven.

De h. Joseph Thisquen schreef een aantal merkwaardige studies over het oude recht in het hertogdom Limburg en de geschiedenis van de stad en de vesting Limburg, meest opgenomen in het bulletijn van de geschiedkundige kring van Verviers.

De h. Jean Thisquen schreef blz. 11 "au terme de cette introduction, l'auteur ne peut s'empêcher de manifester sa reconnaissance à son père, M. Joseph Thisquen, historien de la ville de Limbourg, qui l'a dirigé vers l'étude du droit de la terre ancestrale..."

Het geslacht Thisquen is gekend onder de vooraanstaande burgerij van Limburg van de 15° eeuw af. De oudst gekende waren eigenaars van wolweefgetouwen, de volgende van een volderij. Hun opvolgers dreven handel in wol en leder met de omliggende landen.

Corneil Thisquen, geboren in 1772, studeerde, samen met zijn broer Mathieu, aan het Karel de Grote Gymnasium te Aken en verwierf het licentiaat in utroque jure (civiel en kanoniek recht) aan de universiteiten van Leuven en Nancy. Hij werd notaris benoemd te Limburg. Zijn zoon volgde hem op, zijn kleinzoon, grootvader van de h. Jean Thisquen, was vrederechter te Limburg en nadien raadsheer bij het Hof van Beroep te Luik.

WACHTER, WAT IS ER VAN DE NACHT ?

Onder deze rubriek publiceren wij echos die wij links en rechts, in en om Overmaas, opvangen en die onze lezers niet onverschillig kunnen laten.

Waar wij deze zonder kommentaar overnemen, vertolken ze daarom nog niet onze eigen mening.

HELDENHULDE.

Op het kerkhof van Vogelzang, langs de weg Hagelstein - Hendrikkapelle, liggen 7.989 Amerikaanse soldaten uit de jongste wereldoorlog begraven.

Op 9 Juli brengt Amerika een plechtige hulde aan deze jongens.

Moge het offer van hun jonge leven een betere toekomst verzekeren.

DE LIMBURGSE LEEUW EVEN OUD ALS DE VLAAMSE.

In "De Belleman" van het Davidsfonds, zomer 1960, blz.59, lezen wij :

" Dit dubbele zegel van 1162 (zegel van Filips, graaf van Vlaanderen) " is het oudst bekende zegel met een wapenschild. Uit dit document mag ech- " ter niet afgeleid dat Filips van de Elzas de eerste zou geweest zijn om " de leeuw tot zinnebeeld te nemen. Het is immers niet uitgesloten dat het " Limburgse wapen - van zilver met geklauwde leeuw van keel, gekroond en " getongd van goud, met gespleten staart in schuinkruis - even oud is als " dat van Vlaanderen.

" WERKGROEP NEDERLAND "

St-Eewoudstraat 18, St-Andries, geeft een net kaartje van de Voerstreek en schrijft o.m. :

" Het is de taak van Nederlands en Belgisch Limburg in de Voerstreek " door kamp en bivak een Nederlandstalige aanwezigheid te scheppen, vanwaar- " uit de gewenste hulp voor de opbouw van het jeugd- en kulturele werk al- " daar kan worden verstrekt.

" De hemen te St-Martens Voeren (200 Fr.per dag per groep - slaap en " keukengerief voor tweemaal 60 man), de kampeerboerderij en het kampeer- " terrein kan besproken worden op adres van het sekretariaat of bij P/H. 5 Hendriks, Kwinten, St-Martens Voeren.

DE KLEINE ZANGERS VAN KELMIS,

kaapten op het Internationaal Zangtornooi te Neerpelt, op 22 Mei jl. de hoofdprijs weg met volgende stukken :

" Muziekantenkanon" van Rokwer (opgelegd stuk)

" Swine Low " negro-spiritual van Spikles (eigen keuze).

Zij werden door gouverneur Roppe gelukgewenst en traden des avonds, op het gala-concert, terug op met "Swine Low" voornoemd en met het "Koor der Gevangenen" van Verdi.

De kleine zangers staan onder de kundige leiding van de h. C.Cravatte, schoolhoofd, sedert 1948.

LE JOURNAL D'AUBEL.

brengt wekelijks in zijn vaste rubriek "Un peu d'Histoire" bijdragen over de geestelijkheid van St-Martens Voeren, van de hand van Z.E.H. Dubois, rustend pastoor te Thimister.

Men weet dat Z.E.H. Dubois zich toegelegd heeft op de geschiedenis van de verschillende parochies uit het N.O. der provincie Luik.

Schrijver citeert herhaaldelijk gegevens uit het "Pastoor Veltmans Gedenkboek" met bijdrage door Dr J.Nyssen over de voorgangers en opvolgers van Z.E.H. Veltmans zg.

FRANZ FROMME.

Aan deze gekende platduitse letterkundige werd door het Langohr-Veltmans-Vreuschemen Komitee een eksemplaar van "Va gen Weech bes a ge Graaf" ten geschenke gegeven, bij gelegenheid van zijn 80° verjaardag.

Samen met zijn dankschrijven moesten wij echter het bericht ontvangen van het overlijden van de gevierde schrijver.

R.I.P.

DE MAASGOUW.
Tijdschrift voor Limburgse Geschiedenis en Oudheidkunde.

Inhoud Nr 2 / 1960.

De Geleenhof te Heerlen, door H.W.J.Dohmen, waaruit wij de teksten met betrekking tot Vincent-Philip-Anton Baron van der Heyden, genaamd Belderbusch, Heer van Montzen, Streversdorp, Ter Worm, overnemen van zodra de plaatsruimte dit zal toelaten.

De Ivoorsnijder Jean Mansel, door A.A.M.N.Dejong.

Inhoud Nr 3 / 1960.

Het Hof van Slijpe door H.Wouters.

De goud- en zilversmid Frederik Wery en zijn gezin, door Jan Verzijl.

VELDEKE.
Orgaan van Veldeke, Vereniging tot instandhouding en bevordering der Limburgse dialekten. Nr 191, Febr. 1960.

Het nummer brengt, naast een aantal gedichten en bijdragen in de verschillende Limburgse dialekten, tekst en begeleiding van het lied van Veldeke :

EIN EIGE TAAL.

Ei Limburgs hert en Limburgs blood,
de sjoonste paart van 't elders good,
det wil ouch ich weer nao mie laeve
op mien beurt aan mien kènger gaeve.
In 't Limburgs blood is 't Limburgs laeve,
ein eige taal die is os toch gegaeve,
bewaart die taal, bewaart ze good,
den b'waar'v'r 't hert en 't Limburgs blood !

OECHER PLATT.
Kardinalstr.1, Aachen Nr 3/1960.

brengt naar gewoonte een aantal gedichten in Oecher Platt.

Wij citeren graag uit het proza van Heinz Görgen "Jott seän et Huus" een prachtig pleidooi voor het behoud van het "huis" :

" De Modder wor de Huusmodder, et kleng Mäddche wor e Huusmödderche, der
" Vadder wor der Mann ejjen Huus, die Deilchere, wie Dösch, Stöihl. Kommued
" än Schaaf, dat wor der Huusroet, än Thie, Wachelterkooene än Moste-
" schmeähl jehuuete zou de Huusmeddele, Katz ën Honk wore Huusdiere,
" ßajjen Muur hong der Huusseäje, der Huusfredd wor de Houpsaach för en
" Huushalk, än jedder Namensdag joev et Vermaach ejjen Huus. Ejjene Huch
" stong ov hong et Huusaltörche än der jeseände Palmei schötzet et Huus
" för der Bletz. Hömmel än Eäd än Puttes wore Huusmannskouss. Me saat
" luuter Huus, wenn me ouch mer zwei Kamere hau. E Huus voll Kenger wor
" duzemoels net esue selde wie hü. Weä jar net eruusjong, dat wor en
" Huuskluck.

VAKANTIEVREUGDE.
toeristische dienst van de Kristelijke Sociale Werken der Voerstreek,
sekretaris Th.Olivy, Veurzerveld 127b, St-Martens Voeren.

richtte volgende oproep tot het Vlaamse land :
" Indien U eens een dag echt wil genieten,
" Indien U de schone ongerepte natuur in al haar pracht wil bewonderen,
" Indien U een hoekje Zwitserland in België wil zien,
" Indien U nader wenst kennis te maken met dit fel bevochte stukje Vlaanderen,
" komt dan naar DE VOERSTREEK en HET LAND VAN OVERMAAS, het mooiste, helaas te weinig gekende hoekje van Vlaams België.

Wij hopen graag dat deze oproep druk zal beantwoord worden. Vakantievreugde geeft alle gewenste inlichtingen.

HET BELANG VAN LIMBURG, 21/4/1960.
HET HANDELSBLAD, ANTWERPEN, 1/5/1960.

geven het verhaal van een tocht door Overmaas, de Voerstreek, de Streek der Drie Grenzen, der Vesder en der Hoegne, georganiseerd door het Syndicat d'Initiative "Vesdre, Hoëgne et Plateaux".

" Het is een onvergetelijke tocht tijdens dewelke men heerlijke plekjes vindt waarbij men zweert : "Hier is het heerlijk te zijn, hier wens ik mijn verlof door te brengen".

LE JOUR - VERVIERS 18/5/60.

verhaalt van zijn kant over een uitstap ingericht door de Vereniging der katholieke dagbladschrijvers van België, gaande over de stuwdam te Eupen, de Venen en Malmedy :

" Eupen, Malmedy et leurs environs jusqu'à Burg Reuland, endroits de vacances idéales où tout se conjugue, accueil ouvert et souriant, mets abondants et variés, modicité des prix, pour rendre votre séjour agréable".

DE N.M.B.S., Bureau voor Toerisme.

kondigt in zijn programma 2 "Zomer en Herfst 1960" een rondrit aan door Overmaas, op Maandag 15 Augustus en Zaterdag 3 September, met reisroute, per autocar : Luik - Herve - Moresnet (oponthoud) - Aken (middaghalte) - Monschau (oponthoud) - Eupen (afdamming - oponthoud) - terug naar Luik langs de vallei van de Vesder.

LE COURRIER - VERVIERS,
Nrs van 13/4, 14/4, 15/4, 17/4 en 25/4.

Onder de hoofding "Flash sur le triangle linguistique Aubel - Gemmenich - Membach" geeft Jean Teller, Welkenraedt, een reeks bijdragen, hoofdzakelijk korte interviews, afgenomen van mensen van verschillende stand en ouderdom, uit genoemde driehoek.

Wij geven hierna enkele lijnen uit zijn besluiten :

" AUJOURD'HUI.

" La politique internationale et une économie régionale particulière, au cours de ces deux derniers siècles, ont abouti à la coexistence de trois langues de civilisation dans le Nord-Est de la province de Liège.

" En se basant sur la législation linguistique en vigueur, adoptée par la majorité légale des autochtones et modérée, il est vrai, par un bilinguisme de fait dans les couloirs de transition, ces langues sont réparties en TROIS GRANDES ZONES.

" Les six communes de l'Ouest à régime bilingue français-néerlandais : Mouland, Teuven, Remersdael et les trois Fouron.

" Le triangle central d'Aubel, Gemmenich et Membach, à régime unilingue français.

" Et un canton de l'Est, le canton d'Eupen, à régime unilingue allemand.

" Evidemment cette vue théorique - quoique exacte - sacrifie les nuances à la clarté. La langue maternelle de chaque habitant (langue de civilisation et dialecte) est influencée par les classes sociales et par la génération à laquelle il appartient.

" On découvre dans les milieux paysans et ouvriers une préférence assez nette pour le patois, si l'on confronte celui-ci avec la langue de civilisation quelle qu'elle soit. Chez les professions libérales, commerciales et administratives c'est cette dernière qui l'emporte. Le patois ne s'emploiera que par familiarité ou dans les contacts avec les autres lieux Les membres de ces professions libérales, etc. sont bilingues par profession : ils étudient une seconde langue de civilisation et l'assimilent sans difficulté, grâce à la proximité des frontières.

" Dans le triangle central, qui est l'objet de ce reportage, les générations agées de plus de soixante ans restent encore influencées par l'ancienne frontière belgo-allemande dans son tracé de Gemmenich à Membach, et qui recula de quinze kilomètres après la guerre de 14-18.

" La nouvelle vague des moins de trente ans, par contre, a perdu conscience de l'allemand au point que, pour des avantages professionnels, l'allemand doit lui être enseigné en classe comme le serait un cours d'anglais en France.

" A cause de l'absence totale de contacts économiques, culturels et politiques avec les Pays-Bas, la Belgique flamande et même les six communes de l'ouest, près de Visé, nonante pour cent des habitants du triangle central ignorent le néerlandais. Et il ressort de cinquante interviews prises au hasard, une indifférence unanime de sentiments à l'endroit de l'ethnie néerlandaise.

.....

Fait significatif, aucun intervieuwé, même parmi les patoisants, n'a pressenti l'appartenance historique du patois à l'allemand ou au néerlandais. Cette confusion traduit une absence de conscience frappante des affinités ACTUELLES que le patois garderait de l'une ou l'autre langue germanique.

DER WEGWEISER. Mei 1960.
Zeitschrift der Deutschbelgier, Schulstr.41, Eupen.

trekt o.m. van leer tegen het optreden van de h.Braun, burgemeester van Welkenraedt :

" Ein wenig überrascht und dann mit einem ungläubigen Lacheln auf den Lippen hat unsere Bevölkerung vor einigen Wochen von dem "feierlichen" Protest des Burgermeisters von Welkenraedt vernommen, den er in einem Rundschreiben an alle Parlamentarier zum Ausdruck brachte. Was war geschehen, dass der Bürgermeister sich so entrustet zeigte ?

" Der von der Führungsspitze der Christlichsozialen Partei ausgearbeitete Entwurf zur Neuregelung einer Reihe von unbefriedigenden Sprachbestimmungen sieht vor, dass in den französisch verwalteten deutschprachigen Gemeinden im Nordosten der Provinz Lüttich die französische Sprache weiterhin alleinige Verwaltungssprache bleibt, dass aber den Bekanntmachungen und den für die Oeffentlichkeit bestimmten Mitteilungen, Hinweisen, usw. eine deutsche bzw.niederländische Uebersetzung anzufügen ist.

" Wir sind uns dessen bewusst, dass es für das Sprachproblem in den altbelgischen Gemeinden deutscher Zunge eine Patentlösung heute noch nicht gibt, weder für das Montzener Gebiet noch für den deutschsprachigen Teil Belgisch-Luxemburgs. Dafür ist in den letzten fünfzig Jahren allzu viel kulturell-geistiges Porzellan zerschlagen worden. So dürfen wir unter den obwaltenden Umständen den SCP-Vorschlag trotz seinen augenscheinlichen Unzulänglichkeiten immerhin als ein ernst zu nehmendes Zugeständnis an die sprachlichen Rechte der altbelgischen Einwohnerschaft deutscher Sprache werten und entsprechend begrüssen."

Steller geeft dan de uitslagen van de officiële talentellingen in Welkenraedt, van 1846 tot 1947, en besluit met het gekende gedicht van de betreurde Leo Teller zg. "Oss Moddersprok" :

Wat me sich niet lött jefalle,
Is, wä me oss verbitt te kalle
De Sprok, die oss Modder oss jelihet,
En jiderenge huch verihet.

FLOR. GRAMMENS IN WELKENRAEDT !

Flor. Grammens trad te Welkenraedt op voor een klein doch uitgelezen publiek. De aanwezigen waren op de vergadering uitgenodigd geworden door een schrijven, waarin gewezen werd op de Vlaamse oorsprong, naam, geschiedenis en taal hunner gemeente.

De spreker verklaarde dat daarenboven, van zodra Welkenraedt tot moeder Vlaanderen zou zijn teruggekeerd, alle franstalige straatnaamborden, uithangborden enz. op een reusachtige brandstapel op de gemeenteplaats, aan de vlammen zouden worden overgeleverd.

Dan verloor de spreker plots zijn.... baardje !

Het was 1 april !

Een groep Leuvense studenten uit Welkenraedt had de mop ineengestoken. Zij die er moesten inlopen, de genodigden, hadden echter lont geroken en zelf een Grammens in mekaar gestoken, zodat de studenten, aanwezig om zich te verkneukelen aan het resultaat van hun mop, op hun beurt met de neus genomen waren.

Het alles eindigde op een vrolijke drinkpartij !